

Ο ΟΡΚΟΣ ΤΟΥ ΙΠΠΟΚΡΑΤΗ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ

Νικόλαος Μανάφης, Κοινωνικός Λειτουργός
Θεσσαλονίκη, 2023

Ποιος ήταν ο Ιπποκράτης;

- Ο Ιπποκράτης (πατέρας της ιατρικής) γεννήθηκε στη νήσο Κω το 460 π.χ. και ήταν υιός του Ηρακλείδη (ιατρός), γένος πατρός από τον Ασκληπιό, και της Φαιναρέτης, γένος μητρός από τον Ηρακλή. Φοίτησε στις αρχαίες ιατρικές σχολές της Κω και της Κνίδου, ενώ, σύμφωνα με σωζόμενες πηγές, περιηγήθηκε σε πολλές περιοχές ασκώντας την ιατρική.
- Κατέστη έτσι όχι μόνο διάσημος ιατρός, αλλά και διδάσκαλος της ιατρικής.
- Αρμονικό συνταίριασμα της ανθρωποκεντρικής επιστήμης με την ιατρική τέχνη, τη φιλοσοφία, ταύτιση με τις ηθικοδεοντολογικές αρχές
- Από την πλειάδα των έργων που συνέγραψε, ανέρχονται σε εβδομήντα δύο, ενώ σώζονται πενήντα επτά, γίνεται αντιληπτό από τον μελετητή ότι ο Ιπποκράτης καταδεικνύει τη σπουδαιότητα του ήθους του ασκούντος την ιατρική, θέτει τις βάσεις τόσο της ιατρικής δεοντολογίας όσο και των ηθικών, νομικών και φιλοσοφικών προβληματισμών που θα οδηγήσουν στην ανάπτυξη της επιστήμης της Βιοηθικής.

- Ο Όρκος αποτελεί το πρώτο καταγεγραμμένο είδος «συμβολαίου» του μνυόμενου στην ιατρική με τον διδάσκαλό του. Με αυτόν δεσμεύεται ότι θα τηρεί τα προβλεπόμενα σε αυτόν με αφοσίωση και πίστη.
- Οι προβληματισμοί που τίθενται στον Όρκο αναφορικά με:
 - το ιατρικό απόρρητο,
 - τις εκτρώσεις,
 - την ευθανασία,
 - την χωρίς αμοιβή μεταβίβαση των ιατρικών γνώσεων,
 - τη μη κατάχρηση της εμπιστοσύνης του ασθενούς
 - και οι αναφορές σε ευαίσθητα γενετήσια ζητήματα,αναγάγουν τον Όρκο σε διαχρονικό κείμενο ιατρικού προβληματισμού, άξιο μελέτης όχι μόνο από ιστορικής άποψης, αλλά και από βιοηθικής και νομικής πλευράς.

Ένα χειρόγραφο του όρκου από τον 12^ο αιώνα σε μορφή σταυρού

Ορκίζομαι στο θεό Απόλλωνα τον ιατρό και στο θεό Ασκληπιό και στην Υγεία και στην Πανάκεια και επικαλούμενος τη μαρτυρία όλων των θεών ότι θα εκτελέσω κατά τη δύναμη και την κρίση μου τον όρκο αυτόν και τη συμφωνία αυτή.

Να θεωρώ τον διδάσκαλό μου της ιατρικής τέχνης ίσο με τους γονείς μου και την κοινωνό του βίου μου. Και όταν χρειάζεται χρήματα να μοιράζομαι μαζί του τα δικά μου. Να θεωρώ την οικογένειά του αδέλφια μου και να τους διδάσκω αυτήν την τέχνη αν θέλουν να την μάθουν χωρίς δίδακτρα ή άλλη συμφωνία.

Να μεταδίδω τους κανόνες ηθικής, την προφορική διδασκαλία και όλες τις άλλες ιατρικές γνώσεις στους γιους μου, στους γιους του δασκάλου μου και στους εγγεγραμμένους μαθητές που πήραν τον ιατρικό όρκο, αλλά σε κανέναν άλλο.

Θα χρησιμοποιώ τη θεραπεία για να βοηθήσω τους ασθενείς κατά τη δύναμη και την κρίση μου, αλλά ποτέ για να βλάψω ή να αδικήσω. Ούτε θα δίνω θανατηφόρο φάρμακο σε κάποιον που θα μου το ζητήσει, ούτε θα του κάνω μια τέτοια υπόδειξη.

Παρομοίως, δεν θα εμπιστευτώ σε έγκυο μέσο που προκαλεί έκτρωση. Θα διατηρώ αγνή και άσπιλη και τη ζωή και την τέχνη μου. Δεν θα χρησιμοποιώ νυστέρι ούτε σε αυτούς που πάσχουν από λιθίαση, αλλά θα παραχωρώ την εργασία αυτή στους ειδικούς της τέχνης.

Σε όσα σπίτια πηγαίνω, θα μπαίνω για να βοηθήσω τους ασθενείς και θα απέχω από οποιαδήποτε εσκεμμένη βλάβη και φθορά, και ιδίως από γενετήσιες πράξεις με άνδρες και γυναίκες, ελεύθερους και δούλους. Και όσα τυχόν βλέπω ή ακούω κατά τη διάρκεια της θεραπείας ή και πέρα από τις επαγγελματικές μου ασχολίες στην καθημερινή μου ζωή, αυτά που δεν πρέπει να μαθευτούν παραέξω δεν θα τα κοινοποιώ, θεωρώντας τα θέματα αυτά μυστικά.

Αν τηρώ τον όρκο αυτό και δεν τον παραβώ, ας χαίρω πάντοτε υπολήψεως ανάμεσα στους ανθρώπους για τη ζωή και για την τέχνη μου. Αν όμως τον παραβώ και επιορκήσω, ας πάθω τα αντίθετα.

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΣΧΕΤΙΚΟΤΗΤΑ

- **Να μεταδίδω τους κανόνες ηθικής, την προφορική διδασκαλία και όλες τις άλλες ιατρικές γνώσεις στους γιους μου, στους γιους του δασκάλου μου και στους εγγεγραμμένους μαθητές που πήραν τον ιατρικό όρκο, αλλά σε κανέναν άλλο.** Στο παρελθόν οι ιατρικές σχολές έδειχναν προνομιακή μεταχείριση στα παιδιά ιατρών.
- **Θα χρησιμοποιώ τη θεραπεία για να βοηθήσω τους ασθενείς κατά τη δύναμη και την κρίση μου, αλλά ποτέ για να βλάψω ή να αδικήσω. Ούτε θα δίνω θανατηφόρο φάρμακο σε κάποιον που θα μου το ζητήσει, ούτε θα του κάνω μια τέτοια υπόδειξη.** Αυτή είναι η πρόθεση κάθε ιατρού ωστόσο αυτός ο όρος παρακάμπτεται στις συζητήσεις περί ευθανασίας.
- **Θα αποφύγω να βλάψω την ηθική της κοινωνίας μου** Σε πολλές χώρες μπορεί να αφαιρεθεί η άδεια εξάσκησης του επαγγέλματος αν κάποιος ιατρός βλάψει την ηθική της κοινωνίας.
- **Δεν θα βλάψω κανέναν εσκεμμένα για τα συμφέροντα κάποιου τρίτου.** Οι ιατρικοί οργανισμοί παγκοσμίως έχουν αποδοκιμάσει την παρουσία ιατρών στις νόμιμες εκτελέσεις. Ωστόσο σε έναν μικρό αριθμό περιπτώσεων ένας ιατρός μπορεί να προκαλέσει ευθανασία με την συγκατάθεση του ίδιου καθώς και του ασθενή.
- **Να αποφεύγω να κάνω πράγματα που άλλες ειδικότητες μπορούν να χειριστούν καλύτερα.** Η λιθίαση που αναφέρεται στον όρκο σημαίνει πέτρες των νεφρών και της ουροδόχου κύστης. Η αφαίρεση των οποίων γίνεται μόνο από χειρουργούς. Η χειρουργική δεν είχε αναγνωρισθεί ως ειδικότητα εκείνη την εποχή. Αυτή η πρόταση τώρα αναγνωρίζεται ως κατανόηση ότι ένας ιατρός δεν μπορεί να είναι ειδικός σε πολλές περιοχές. Επίσης δείχνει την ιστορική διαφορά μεταξύ των χειρουργών και των ιατρών.
- **Να κρατώ το καλό του ασθενή ως πρώτη προτεραιότητα** Μπορεί να υπάρχουν πολλές συγκρουόμενες "καλές προθέσεις" όπως το καλό της κοινότητας, η συντήρηση των οικονομικών πόρων, η στήριξη του συστήματος δικαιοσύνης ή απλά το να βγάλει λεφτά ο ιατρός.
- **Να αποφεύγω να διατηρώ σεξουαλικές σχέσεις ή άλλους ανάρμοστους δεσμούς με τον ασθενή ή με την οικογένεια του ασθενούς.**

- Το περιεχόμενο του όρκου διδάσκει τη σημασία της υπευθυνότητας στο θέμα της διάγνωσης και θέτει σε προτεραιότητα την υγεία και την ωφέλεια του ασθενούς. Το γεγονός αυτό δεν ήταν καθόλου αυτονόητο για τα δεδομένα της εποχής που διατυπώθηκε, καθώς υπήρχαν κοινωνικά ευάλωτες ομάδες οι οποίες μπορούσαν να γίνουν αντικείμενο εκμετάλλευσης.
- Επίσης, ο γιατρός είχε τη δυνατότητα να αρνηθεί την παροχή θεραπείας σε ασθενείς που ήταν άποροι ή δεν είχαν την οικονομική δυνατότητα να θεραπευτούν.
- Συνεπώς, ο όρκος υπήρξε κείμενο επαναστατικό για την εποχή του, διότι άλλαξε εντελώς τα δεδομένα στον χώρο της παροχής υπηρεσιών υγείας και το γενικό πνεύμα του εξακολουθεί να διαποτίζει μέχρι σήμερα όλα τα δεοντολογικά κείμενα, παρά την πρόοδο και την εξέλιξη της ιατρικής επιστήμης και τις αλλαγές που αυτή έχει επιφέρει.

- Οι τέσσερις βασικές αρχές της ιατρικής ηθικής είναι οι παρακάτω:
 - να ωφελείς,
 - να μη βλάπτεις,
 - η αυτονομία του ατόμου,
 - και η δικαιοσύνη.
- Έχουν οδηγήσει τον ιατρικό κλάδο σε ενδόμυχες εσωτερικές αρετές, όπως η φιλανθρωπία, η συμπόνια, η μακροθυμία (υπομονή και ανεκτικότητα), στο επίκεντρο των οποίων είναι η αρετή της αγάπης.

- Η ιπποκρατική άποψη της ιατρικής είναι:
 1. Σχέση γιατρού-ασθενούς, υπόσχεση, συνοχή, υποστήριξη και αφοσίωση στις ανάγκες και στην προσωπικότητα του ασθενούς
 2. Ηθική υποχρέωση παροχής βοήθειας που πηγάζει από τη μοναδικότητα και την εσωτερική αξία που χαρακτηρίζει την ανθρώπινη ζωή. Οι γιατροί αφοσιώνονται στο να πράττουν το ορθό για τους ασθενείς τους, να τους προστατεύουν, να τους ενημερώνουν για όλες τις διαθέσιμες θεραπευτικές δυνατότητες, ακόμη και να τους αποκαλύπτουν πώς (οι ίδιοι) αμείβονται.
- Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια και η ακεραιότητα συνιστούν σημαντικές αξίες για την προαγωγή ελεύθερης, αλλά και υπεύθυνης επιστημονικής προσπάθειας.

ΑΣΚΗΣΗ

- Αφού χωριστείτε σε 3 ομάδες των 4 ατόμων θα πρέπει να καταγράψετε, να συζητήσετε και να παρουσιάσετε στην ολομέλεια:
 - τι πρέπει να ακολουθείται από τον επαγγελματία;
 - τι πρέπει να αποφεύγεται από τον επαγγελματία;
 - ποιες αξίες θεωρείτε ότι πρέπει να έχει ο επαγγελματίας;